

ВБИВСТВО ПІД ЧАС ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ – НЕ ЗЛОЧИН?

Колотуха І.О.,

*кафедра міжнародного права та міжнародних відносин
Закарпатський державний університет*

Розглядається питання, пов'язане з дослідженням кримінального діяння – вбивство, яке має місце під час збройного конфлікту та наслідки, які можуть наставати за його вчинення для осіб, що є учасниками збройного конфлікту. Стаття містить положення, які встановлюють коло осіб звільнених від відповідальності за вчинення даного виду злочинів. Аналізуються норми чинного міжнародного та внутрішнього кримінального законодавства, яке регулює дане питання.

Ключові слова: Міжнародне гуманітарне право, Міжнародний кримінальний суд, навмисне вбивство, кримінальна відповідальність.

Рассматривается вопрос, связанный с изучением уголовного деяния – убийство, которое имеет место быть во время вооруженного конфликта и последствия, которые могут наступить за его совершение для лиц, которые являются участниками вооруженного конфликта. Статья содержит положения, которые определяют круг лиц освобожденных от ответственности за совершение данного вида преступлений. Анализируются нормы действующего международного и внутреннего уголовного законодательства, которое регулирует данный вопрос.

Ключевые слова: Международное гуманитарное право, Международный уголовный суд, умышленное убийство, уголовная ответственность.

The question related to the investigation of criminal acts – murder, which takes place during an armed conflict and the consequences that may occur in its commitment to persons who are parties to armed conflict. This article contains provisions that establish the number of persons released from responsibility for committing this type of crime. Analysis of existing rules of international and domestic criminal law, which govern the matter.

Keywords: International Humanitarian Law, International Criminal Court, premeditated murder, criminal responsibility.

Автор намагається розкрити положення міжнародного гуманітарного права, в рамках якого і допускається звільнення від відповідальності за вчинення подібних діянь, за які в ситуації не збройного конфлікту, особа буде притягнута до кримінальної відповідальності.

Опрацьовувана проблематика знайшла відображення в наукових працях таких вчених, як Е. Давід, Репецький В. М., Лисик В. М., Базов В. П., Зелінська Н. А.

Право збройних конфліктів або право війни, яке також називають міжнародним гуманітарним правом, покликане регулювати відносини, які складаються між суб'єктами міжнародного права під час збройного конфлікту.

Вести мову про „право збройного конфлікту” по відношенню до ситуації війни, яка аргіює самій своїй основі, схоже, не підконтрольна нормам права, може видатись дивним та навіть парадоксальним. Чи не має протиріч між самими термінами, що складають вираз „право збройних конфліктів”? Цицерон писав у 52 р. до н.е. в „Pro Milone” (IV): „Серед брязкання зброї закони мовчать”. Для К. Клаузевіца „закони міжнародного права”, що відносяться до війни, являють собою „незначні обмеження які не потребують згадки, а отже намагання внести деякий стримуючий принцип у філософію війни обов'язково виявиться безглуздістю”. [1, с. 4]

Але все це тільки здається парадоксальним. Так як торгівля, шлюбно-сімейні відносини людей піддаються регулюванню, так і вид людської діяльності – війна, також піддається врегулюванню.

Характерною особливістю міжнародного гуманітарного права є те, що воно поєднує дві різні концепції, одна з яких має юридичний характер, а інша – етичний. Міжнародне гуманітарне право, яке прагне досягти компромісу між міркуваннями воєнної необхідності та вимогами гуманності, містить відповідний етичний елемент, оскільки йдеться про те, щоб пом'якшити прояви насильства через правове обмеження засобів та методів ведення воєнних дій і зобов'язання воюючих сторін гуманно поводитись з особами, які не беруть або перестали брати участь у бойових діях. [3, с. 27]

Під час воєнного конфлікту окремі категорії осіб можуть вчиняти дії, котрі при будь-яких інших обставинах відносилися б до переліку злочинів, за які передбачена найбільш сувора кара згідно кримінального законодавства більшості країн світу, – тілесні ушкодження, привласнення та знищення державної та приватної власності, захоплення та незаконне утримання, замаху із застосуванням вибухових речовин, умисне вбивство та ін., але вказанні діяння в період ведення війни, визнаються не тільки безкарними, але навіть винагороджуються.

Право безкарно розпоряджатися людським життям, завжди було принадою для влади.

Однак, право війни закріплює цю особливу привілею за комбатантами – або особами прирівняними до них на підставі норм міжнародного гуманітарного права.

Саме ця категорія учасників збройних конфліктів у випадку потрапляння в полон не піддається кримінальному переслідуванню за вчинені умисні злочини, за умови, що вони вчиняли їх з дотриманням міжнародного гуманітарного права.

Безсумнівно, що умисне вбивство є найтяжчим злочином. До нього відносять вбивство двох або більше осіб, вбивство вчинене способом небезпечним для життя багатьох людей, вбивство вчинене за попередньою змовою групою осіб. Всі ці кваліфікуючі ознаки призначені і умисному вбивству під час війни – оскільки, беззаперечним є факт, що ворога вбивають свідомо.

Об'єктом злочину умисне вбивство є життя особи. Кінцевим моментом життя особи є фізіологічна смерть. Коли внаслідок повної зупинки серця і припинення постачання клітинам кисню відбувається незворотній процес розпаду клітин центральної нервової системи і смерть мозку. [2, с. 272]

В міжнародному гуманітарному праві смерть комбатанта як результат діяння іншого комбатанта є законним наслідком, що вписується в характер збройного конфлікту і забезпечується звільненням від відповідальності, якщо буде доведено, що дії комбатанта не мали характеру злочину і вчинялися в рамках міжнародного права.

Статут Міжнародного Кримінального Суду в ст. 8 передбачає відповідальність за умисне вбивство як воєнний злочин, якщо таке вбивство вчинене в порушення Женевських конвенцій 1949 року, котрі прийняті з наміром захисту жертв війни. [4, с. 2]

Також ст. 8 як воєнний злочин передбачається діяння, що полягає у вбивстві чи пораненні комбатанта, який склав зброю, або не маючи більше засобів захисту, беззастережно здався в полон.

З наведеного випливає, що у випадку не складання комбатантом зброї та продовженні з його боку захисту наявними для цього засобами, таке вбивство не мало б злочинного характеру та звільняє вбивцю від відповідальності.

Легко передбачити, що свідомо йдучи на імплементацію міжнародного гуманітарного права та обмежуючи засоби та методи ведення збройного конфлікту, мінімізуючи страждання сторін конфлікту, держави не відмовляться від війни, як засобу вирішення політичних цілей та не поставлять вбивство на війні поза законом. Оскільки таке знівелює сутність війни, що при сучасному стані міжнародних відносин було б недозволеною розкішшю для держав, які керуються позицією сили, а не міжнародного права.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Давид Э. Принципы права вооруженных конфликтов : курс лекций юридического факультета Открытого Брюссельского университета / Эрик Давид ; пер. с фр. – М. : МККК, 2000. – 718 с.
2. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 / За ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – К.: Канон, А.С.К., 2001 – 1104с.
3. Репецький В. М., Лисик В. М. Міжнародне гуманітарне право: Підручник. – К.:Знання, 2007. – 467с.
4. Римский статут Международного уголовного суда [Текст Римского статута, распространенного в качестве документа A/CONF.183/9 от 17 июля 1998 года с изменениями на основе протоколов от 10 ноября 1998 года, 12 июля 1999 года, 30 ноября 1999 года, 8 мая 2000 года, 17 января 2001 года и 16 января 2002 года. Статут вступил в силу 1 июля 2002 года] [Электронный ресурс]. – Режим доступа до документа : [http://www.un.org/ru/law/icc/rome_statute\(r\).pdf](http://www.un.org/ru/law/icc/rome_statute(r).pdf)